

Stockholm 2025-05-13

2025-04-28 Diarienummer Ju2025/00355

Justitiedepartementet

Remissvar över Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten (Ds 2025:5)

Sammanfattning

Reportrar utan gränser stöder förslaget att utöka skyddet för journalister och andra offentliga opinionsbildare i Sverige. Vi håller med om Europeiska kommissionens förslag från april 2022 om att motverka att "rättsprocesser" som används för att tysta eller skrämja bland annat medier från att delta i den offentliga debatten, så kallade SLAPPs (Strategic lawsuits against public participation) eller munkavle-processer.

Användandet av civilrättsliga processer för att tysta journalister och andra utgör en form av otillbörlig påverkan som kan medföra negativa konsekvenser för den fria åsiktsbildningen. Det har bland annat rapporterats om att svenska journalister varit föremål för en rättsprocess utomlands med anledning av publiceringar som skett i Sverige.

Vi uppskattar därför Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2024/1069 om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade anspråk eller rättegångsmissbruk (strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt)

Viktig princip

Här finns några exempel som är viktiga att slå fast i Artikel 3 (Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2024/1069), Minimikrav, som lyder:

Punkt 1: "Medlemsstaterna får införa eller behålla bestämmelser som är förmånligare för att skydda personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade anspråk eller rättegångsmissbruk för att hindra offentlig debatt i civilrättsliga frågor, inbegripet nationella bestämmelser som fastställer effektivare processuella skyddsåtgärder avseende rätten till yttrande- och informationsfrihet."

Punkt 2: "Genomförandet av detta direktiv får under inga omständigheter utgöra skäl för att inskränka de skyddsåtgärder som redan finns i medlemsstaterna för frågor som omfattas av detta direktiv."

Svagheter

Det finns dock svagheter i förslaget som består i att journalister inte har något särskilt skydd.

Punkt 9 (Artikel 3): "Detta direktiv innehåller inte någon definition av en journalist, eftersom syftet är att skydda alla fysiska eller juridiska personer som deltar i den offentliga debatten. Det bör dock understrykas att journalistik utövas av en rad olika aktörer, inbegripet reportrar, analytiker, kolumnister och bloggare, samt andra som ägnar sig åt olika former av självpublicering i tryck, på internet eller på annat håll."

Skärpta krav

I förslaget Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten Ds 2025:5 noterar man behovet av stärkt skydd för journalister och mediebolag. Men kommer inte längre än att notera att man önskar ” Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner (prop. 2022/23:106 s. 13).

Det finns, enligt Reportrar utan gränsers bedömning, mer att göra än att lita till de: ”Åtgärder har också vidtagits för att stärka det straffrättsliga skyddet för exempelvis journalister. Sedan den 1 augusti 2023 finns en särskild straffskärpningsgrund för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.”

I detta ärende har styrelseledamoten i Reportrar utan gränser Clas Barkman har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också verksamhetschef Katarina Carlsson deltagit.

Clas Barkman, Styrelseledamot

Katarina Carlsson, Verksamhetschef